

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä oppisopimuskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 15 päivänä lokakuuta 1993 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevalle käsittelyä varten otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 200.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Heikki Mäenpää ja vanhempi hallitussihteeri Marjatta Lindqvist opetusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Vuokko Korpinen työministeriöstä, koulutustarkastaja Matti Poutanen Helsingin kaupungin ammattiopetusvirastosta, koulutus- ja työvoimasuunnittelija Antero Mikonranta Jyväskylän kaupungista, erityisasiantuntija Antti Virtanen Suomen Kuntaliitosta, puheenjohtaja, koulutustarkastaja Carita Puro Koulutustarkastajista, työvoima- ja koulutuspoliittinen sihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:sta, liittosihteeri Pekka Lahtinen Suomen Kirjatyöntekijäin Liitosta, varatoimitusjohtaja Tauno Jalonen Suomen Yrittäjien Keskusliitto SYKL ry:stä, koulutuspoliittinen sihteeri Merja Laamo Akava ry:stä ja järjestö- ja koulutussihteeri Ari Näätsaari Suomen ammattiin opiskelevien Keskusliitto SAKKI ry:stä.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Teollisuuden ja Työntekijöiden Keskusliitolta sekä Suomen Käteväliitiltä.

Hallituksen esitys. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain rahoitusta, opintososiaalisia etuja ja työnantajalle maksettavia korvauksia koskevia säännöksiä. Oppisopimuskoulutuksen nykyinen täysimääräinen valtionrahoitus tietopuolisten opintojen kustannuksiin ja työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin sekä valtionapu oppisopimuskoulutuksen paikallishallinnon virkoihin ja toimiin ehdotetaan yhdistettäväksi valtionosuudeksi oppisopimuskoulutukseen.

Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen määräytyisi laskennallisen perusteen mukaan siten, että oppisopimusopiskelijaa kohti määrätään keskimääräinen yksikköhinta, joka kattaa kaikki oppisopimuskoulutuksesta aiheutuvat, nykyisin valtionrahoituksella tuettavat kustannukset.

Yksikköhinta porrastettaisiin kanto- ja koulutusluokittain ja valtionosuus määriteltäisiin niin, että valtion ja kuntien kustannusten jako säilyy suunnilleen nykyisellään. Tietopuolisten opintojen kustannuksia ja työnantajien koulutuskorvauksia koskevista opetusministeriön määräyksistä luovutettaisiin.

Oppisopimusopiskelijan opintososiaaliset edut tietopuolisten opintojen aikana säilytettäisiin ehdotuksen mukaan jokseenkin nykyisellään.

Oppisopimuskoulutuksen kokonaismäärän sääntely perustuisi ehdotuksen mukaan valtion talousarviossa asetettuun valtakunnalliseen tavoitteeseen ja opetusministeriön sen pohjalta päättämiin oppisopimuskoulutuksen alueellisiin enimmäismääriin.

Esitys liittyy valtion vuoden 1994 talousarvion esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Valiokunnan kannanotot. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavien huomautuksien ja muutosehdotuksien.

Oppisopimuskoulutusta koskeva uusi lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 1993 alusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sen toimeenpano on pääosin ollut myönteistä. Oppisopimuskoulutusta on voitu suunnitella asiakaslähtöisesti ja alueellisia erityispiirteitä huomioon ottaen. Hallituksen esitys liittyy tähän kokonaisuudistukseen. Oppisopimuskoulutuksen rahoituksessa siirrytään laskennallisiin perusteisiin. Tämä selkeyttää valtionosuuksien määräytymisperusteita oppisopimuskoulutuksessa huomattavasti. Uudistuksen toteuttamisessa on kuitenkin vielä pyrittävä tehostamaan oppisopimuksen käyttöä koulutusmuotona. Valiokunta korostaa sen asemaa vaihtoehtoisena työpainotteisena koulutusmuotona muuten pääasiallisesti

oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa koulutusjärjestelmässämme. Parhaimmillaan oppisopimuskoulutuksessa yhdistyvät saumattomasti käytännön tietojen ja taitojen hankinta työpaikoilla sekä alan tietopuolinen yleissivistävä opetus.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan oppisopimuskoulutuksen kasvu on tapahtunut tänä vuonna pääasiallisesti lisäkoulutuksen oppisopimusten määrän lisäyksenä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että välittömästi ryhdytään tehostettuihin toimenpiteisiin nuorten oppisopimusmuotoisen peruskoulutuksen lisäämiseksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esille työvoimahallinnon koulutustuki- ja työllistämistukijärjestelmien sekä oppisopimuskoulutuksen välinen epäsuhteinen kilpailutilanne.

Valiokunta edellyttää, että työvoimahallinnon ja opetushallinnon yhteistyön parantaminen selvitetään siten, että työvoimahallinnon tukeman koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen väliltä poistetaan epäsuhtainen kilpailutilanne niin, että nämä kaksi järjestelmää tukevat toisiaan kaikin puolin. Sivistysvaliokunta korostaa oppisopimuskoulutuksen etuja sen koulutuksellisten tavoitteiden vuoksi.

Vammaisten koulutus. Vammaiselle henkilölle oppisopimussuhteen solmiminen saattaa olla merkittävästi vaikeampaa kuin terveelle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opetusministeriön tarkoituksena oli helpottaa kuntoutuksessa olevan vajaakuntoisen mahdollisuuksia oppisopimuskoulutukseen lakiin otettavalla säännöksellä, jonka mukaan työsopimuslain 17 §:n ja työehtosopimuslain 6 §:n estämättä olisi opiskelijan palkasta voitu sopia toisin tapauksissa, joissa opiskelijan oppisopimuskoulutus kustannettaisiin kuntoutuksena asianomaisten säännösten perusteella. Säännöshedotuksesta keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa käydyissä ns. kolmikantaneuvotteluissa palkansääntäjäjäjestöt vastustivat työehtosopimusten yleisistovuudesta poikkeamista, minkä vuoksi säännöstä ei voitu ottaa hallituksen esitykseen. Oppisopimuskoulutuksesta työnantajalle maksettavan koulutuskorvauksen määrästä sovitaan kus-

sakin yksittäistapauksessa. Valiokunta korostaa, että koulutuskorvauksen suuruutta harkittaessa on otettava huomioon vammaisen opiskelijan kouluttamisesta työnantajalle mahdollisesti aiheutuvat ylimääräiset välilliset ja välittömät kustannukset.

Valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin vammaisten oppisopimusten solmimisen helpottamiseksi.

Työnantajalle maksettava koulutuskorvaus. Hallituksen esityksen nimenomaisena tarkoituksena on luopua keskitetyistä ja toimintaa kahlehtivista keskushallinnon normeista ja siirtää joustavuuden lisäämiseksi koulutuskorvauksesta sopiminen paikalliselle tasolle. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan todennäköistä on, että ainakin alkuvaiheessa noudatetaan melko lailla nykyistä käytäntöä. Toisaalta työnantajat ja Kuntaliitto voivat tarvittaessa antaa asiasa suosituksia.

Valiokunta edellyttää, että uudistuksen toteutumista ja muodostuvaa käytäntöä seurataan. Tarvittaessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi esimerkiksi lainsäädäntömuutoksien keinoin, että koulutuskorvausta koskevat säännökset ja määräykset palautetaan.

Tarkoituksena on, että opetusministeriö voi oppisopimusten enimmäismääristä päättäessään muuttaa määriä kesken vuottakin uudella päätöksellä. Saadun selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa täsmennystä 16 §:n 3 momenttiin.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomana paitsi 16 § näin kuuluvana:

16 §

Oppisopimuskoulutuksen mitoittaminen

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Opetusministeriö voi, jos koulutustarpeen muutokset sitä edellyttävät, kesken vuottakin muuttaa 1 momentissa tarkoitettua päätöstään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson, Hacklin, Laakso, Lindqvist, Pykäläi-

nen, Rätty, Tiuri (osittain), Toivonen, Tykkyläinen ja Virrankoski sekä varajäsenet Lehtinen ja Seivästö.
